

Z. Dowgiałło

KIERUNKI ELIMINOWANIA RYZYKA W PRZEDSIĘBIORSTWIE ROLNICZYM

(Z Katedry Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa)

Ryzyko związane z gospodarczą działalnością oznacza możliwość występowania zdarzeń prowadzących do nieosiągnięcia celu, czy do niekorzystnych skutków ubocznych dotyczących tej działalności. Stąd też głównym źródłem ryzyka są utrudnienia i przeszkody, z którymi spotyka się człowiek prowadzący działalność gospodarczą. Ryzyko mierzalne, które może być wielkością empirycznie ustaloną i poznaną, może prowadzić do pewności, zaś ryzyko niemierzalne do niepewności wyników działalności przedsiębiorstwa.

Eliminowanie ryzyka oznacza usunięcie przyczyn ryzyka w produkcji rolniczej, a więc wyeliminowanie ryzyka w sensie absolutnym (na przykład stosowanie szczepień ochronnych pozwoliło w ogóle wyeliminować straty z racji występowania szeregu chorób zwierząt), a także w znaczeniu względnym - poprzez tworzenie funduszu ubezpieczeniowego (scenaralizowanego czy zdecentralizowanego) w każdym przedsiębiorstwie.

Można wymienić dwie główne drogi eliminowania ryzyka:

1. przez lepsze poznanie praw rządzących zjawiskami przyrody lub procesami gospodarczymi, doskonalenie technologii produkcji, organizację kierownictwa i zarządu;
2. przez zmniejszanie ujemnych następstw ryzyka poprzez tworzenie funduszy ubezpieczeniowych.

Pierwszy kierunek określany jest jako prewencyjny, zaś drugi jako represyjny. W gospodarce planowej opierającej się na uspołecznionych środkach produkcji zaistniały możliwości eliminowania ryzyka metodami prewencyjnymi w sposób bardziej wszechstronny. Zasady tworzenia i użytkowania funduszy ubezpieczeniowych w warunkach gospodarki uspołecznionej służyć mają w szerokim zakresie organizowaniu akcji zapobiegawczych.

Należy przede wszystkim wymienić następujące kierunki niwelowania ryzyka w przedsiębiorstwie rolniczym:

1. Przewidywanie i oparcie o badania, doświadczenia.
2. Bieżące przeciwdziałanie wyłaniającym się zagrożeniom w toku działalności produkcyjnej.
3. Następcze niwelowanie ujemnych skutków ryzyka.

Należy sądzić, iż w przyszłości punkt ciężkości w niwelowaniu ryzyka zostanie przesunięty na prace przygotowawcze i badania zmierzające do ustalenia możliwie najlepszych rozwiązań i sposobów działalności gospodarczej.

Niżej zostaną wymienione ważniejsze sposoby niwelowania ryzyka w przedsiębiorstwie rolniczym.

Elastyczność zarządu polega na przystosowaniu organizacji produkcji do nowych środków produkcji, elastyczności planowania perspektywicznego oraz rocznego z uwzględnieniem naturalnych warunków i możliwości oraz zmian w potrzebach społecznych.

Elastyczność kierownictwa wiąże się z planowaniem kampanijnym czy kwartalnym, układaniem dyspozycji dziennych oraz realizacją tych zadań. Elastyczność bieżącego kierownictwa umożliwia pokonywanie zwłaszcza przeszkód wynikających z przyrodniczych warunków produkcji rolnej.

Koncentracja produkcji może prowadzić do zmniejszenia ryzyka. Na przykład przy posiadaniu jednego zwierzęcia ryzyko będzie wynosiło 100 %, zaś przy posiadaniu 1000 sztuk, jeśli zdarzenie losowe ma miejsce 5 czy 10 razy, ryzyko będzie wynosiło 0,5 % czy 1 %. To zmniejszenie ryzyka ma względny charakter i istotny z punktu widzenia przedsiębiorstwa.

Specjalizacja produkcyjna może zmniejszać ryzyko dzięki lepszemu poznaniu i udoskonaleniu poszczególnych faz procesu produkcyjnego.

Specjalizacja zawodowa może eliminować zagrożenia związane z brakiem umiejętności u robotników czy u kadry kierowniczej.

Kompensowanie ryzyka polega na łączeniu gałęzi o przeciwstawnych tendencjach wzajemnie się równoważących.

Zawieranie umów, zwłaszcza w warunkach pogłębiającego się podziału pracy, jest instrumentem niwelowania ryzyka zaopatrzenia, zbytu i kooperacji produkcyjnej.

Akumulowanie rezerw (tworzenie funduszy rezerwowych) stanowi formę samoubezpieczenia przedsiębiorstwa rolniczego na przykład przed wahaniami w zbiorach pasz.

Tworzenie scentralizowanych funduszy ubezpieczeniowych posiada duże znaczenie w warunkach działalności przedsiębiorstw rolniczych, pracujących w oparciu o zasady rozrachunku gospodarczego.

Należy też zaznaczyć, iż eliminowanie ryzyka subiektywnego, związanego z brakiem gotowości załogi do wysiłków, niskim natężeniem po-

czucia współodpowiedzialności robotników i kierownika za wyniki produkcyjne zależy od systemu zarządzania związanego ze strukturą bodźców, kultury kierownictwa, stopnia centralizacji decyzji, przesunięcia na przedsiębiorstwo odpowiedzialności za własne decyzje.

Rozwój sił wytwórczych może łączyć się z eliminowaniem szeregu rodzajów ryzyka gospodarczego w rolnictwie, ale jednocześnie wyłania nowe zagrożenia. Dlatego też wysiłki zmierzające do poznania ryzyka, oraz dążenie do jego kwantyfikacji służyć winny podnoszeniu pewności działalności gospodarczej przedsiębiorstwa rolniczego.

З.Довгялло

НАПРАВЛЕНИЯ УСТРАНЯЮЩИЕ РИСК ИЗ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

(Резюме)

В настоящей работе обсуждены составные элементы понятия риска. Рассмотрены источники риска в сельскохозяйственном производстве. Проанализированы различия между риском в капиталистическом и социалистическом плановом хозяйстве. Представлено направления, разделы и классификации риска и связанные с этим терминологические вопросы. Рассмотрено проблему изучения риска. Вказано главные направления исключения риска из сельскохозяйственного производства.

Z. Dowgiałło

DIE MÖGLICHKEITEN FÜR RISIKO—BESEITIGUNG
IN LANDWIRTSCHAFTLICHEN BETRIEBEN

(Zusammenfassung)

Im Bericht wurden die einzelnen Bestandteile des Risiko-Begriffes untersucht. Man hat die Risiko-Quellen bei der wirtschaftlichen Tätigkeit des landwirtschaftlichen Betriebes besprochen. Man hat die Unterschiede zwischen dem im kapitalistischen landwirt. Betriebe auftretenden Risiko und dem im volkseigenen, im Rahmen der Planwirtschaft geführten Betriebe auftretenden Risiko analysiert.

Die Richtungen in der Aufteilung und in der Klassifikation des Risikos, sowie die damit verbundenen Terminologiefragen wurden dargestellt. Man untersuchte auch das Problem wie das Risiko erkannt werden kann. Die zur Beseitigung des Risikos in dem volkseigenen Betriebe führenden Hauptwege wurden aufgezeichnet.

Z. Dowgiallo

WAYS AND MEASURES
TO ELIMINATE RISK IN FARM ENTERPRISE

(S u m m a r y)

In this report the constituent elements that define risk were examined. Then the sources of risk in the economic activity of a farm enterprise was brought into consideration. Into analysis were taken the differences between risk that emerges in capitalist farming and risk appearing in a state enterprise in conditions of planned economy. Directions of division and classification of risk as well as the problems of terminology connected with it were then taken into account and also the question of how to discover the risk. At last the main directions of how to avoid risk in a state owned farm enterprise was sketched out.